

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/129/2004

OPINIE O REPRYWATYZACJI

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, SIERPIEŃ 2004

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

W naszych badaniach wielokrotnie poruszaliśmy problem reprivatyzacji. Polska nigdy nie przeprowadziła reprivatyzacji na szeroką skalę. Do dziś nie ma w naszym kraju jednolitej regulacji, jak postępować z nieruchomościami upaństwowionymi po drugiej wojnie światowej. Ponieważ wciąż pojawiają się dyskusje, kogo, w jakiej formie i w jakim zakresie powinna dotyczyć ewentualna ustawa reprivatyzacyjna, ponownie zapytaliśmy Polaków o ich opinie na ten temat¹.

STOSUNEK DO REPRYWATYZACJI

Reprivatyzacja ma obecnie niemal tyle samo zwolenników (42%), co przeciwników (41%). W porównaniu z poprzednim badaniem na ten temat, które przeprowadziliśmy w lutym 2001 roku, liczba zwolenników reprivatyzacji nieco się zwiększyła (o 4 punkty), jednocześnie zaś zmalała (o 7 punktów) grupa badanych określających się jako jej przeciwnicy. Społeczne poparcie dla reprivatyzacji nadal jest jednak mniejsze niż w styczniu 2000 roku.

Tabela 1

Stosunek do reprivatyzacji	Wskazania respondentów według terminów badań									
	III 1991	XI 1992	V 1995	V 1997	XII 1997	IV 1999	IX 1999	I 2000	II 2001	V 2004
	w procentach									
Zwolennicy	65	53	45	41	52	44	40	47	38	42
Przeciwnicy	28	41	38	38	28	37	40	39	48	41
Trudno powiedzieć	7	6	17	21	20	19	20	14	14	17

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (168) przeprowadzono w dniach od 7 do 10 maja 2004 roku na liczącej 1006 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków.

Stosunek do reprivatyzacji jest silnie związany z deklarowanymi poglądami politycznymi. Zwolennicy reprivatyzacji dominują wśród badanych identyfikujących się z prawicą, natomiast większość osób o poglądach lewicowych zalicza się do przeciwników reprivatyzacji. Wśród respondentów deklarujących orientację centrową oraz osób niepotrafiących określić swoich poglądów politycznych grupy zwolenników i przeciwników reprivatyzacji są prawie wyrównane.

Tabela 2

Stosunek do reprivatyzacji	Deklarowane poglądy polityczne			
	lewicowe	centrowe	prawicowe	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Zwolennicy	34	41	54	37
Przeciwnicy	57	45	35	36
Trudno powiedzieć	10	15	11	28

Na stosunek respondentów do reprivatyzacji wpływa także poziom ich wykształcenia². Największe poparcie dla reprivatyzacji odnotowaliśmy wśród osób legitymujących się wyższym wykształceniem (52% zwolenników i 33% przeciwników). Najmniej zwolenników zwrotu własności dawnym właścicielom jest wśród osób z wykształceniem podstawowym (36%). Grupa ta jednak nie wyróżnia się ponadprzeciętną liczbą przeciwników reprivatyzacji, gdyż jej przedstawiciele częściej niż inni nie mają wyrobionego zdania na ten temat (22%).

KOMU ZWRACAĆ

Spółeczne opinie w kwestii, kogo powinna objąć reprivatyzacja, są ustabilizowane. W maju 2004 roku, podobnie jak w poprzednich latach, ponad połowa badanych (55%) była zdania, że reprivatyzacja powinna przewidywać zwrot mienia tylko obywatelom naszego kraju mieszkającym obecnie na stałe w Polsce. Opinię, iż reprivatyzacja powinna

² Por. tabele aneksowe.

przewidywać zwrot mienia wszystkim byłym właścicielom, bez względu na ich narodowość i aktualne obywatelstwo popiera 13% ankietowanych. Najmniej zwolenników ma zwrot upaństwowionego mienia tylko Polakom, nawet jeśli obecnie są obywatelami innych państw, lub tylko obywatelom polskim niezależnie od tego, w jakim kraju mieszkają (po 5%). Opinie w kwestii, kogo powinna objąć reprivatyzacja, są dość zbliżone we wszystkich grupach społeczno-demograficznych.

Tabela 3

Czy, Pana(i) zdaniem, reprivatyzacja powinna przewidywać zwrot mienia:	Wskazania respondentów według terminów badań		
	I 2000	II 2001	V 2004
	w procentach		
- wszystkim byłym właścicielom, bez względu na ich narodowość i aktualne obywatelstwo	15	15	13
- tylko Polakom, nawet jeśli obecnie są obywatelami innych państw	4	5	5
- tylko obywatelom polskim niezależnie od tego, w jakim kraju mieszkają	7	6	5
- tylko obywatelom Polski mieszkającym obecnie na stałe w Polsce	56	56	55
Trudno powiedzieć	18	18	22

REPRYWATYZACJA A POLSKA GOSPODARKA

Ponad połowa respondentów (53%) ocenia, że reprivatyzacja, tzn. zwrot właścicielom ich dawnej własności, przyniesie polskiej gospodarce negatywne skutki. Pozytywnych efektów gospodarczych spodziewa się zaledwie 12% ankietowanych, a jedna piąta (20%) uważa, że reprivatyzacja jest dla polskiej gospodarki w takim samym stopniu korzystna, co niekorzystna. Zbliżony rozkład opinii na ten temat utrzymuje się w polskim społeczeństwie od września 1999 roku.

Tabela 4

Jak Pan(i) sądzi, czy reprivatyzacja, tzn. zwrot właścicielom ich dawnej własności, jest dla polskiej gospodarki korzystna czy też niekorzystna?	Wskazania respondentów według terminów badań						
	VIII 1991	V 1992	IX 1992	V 1995	IX 1999	II 2001	V 2004
	w procentach						
Korzystna	21	14	20	17	10	10	12
W takim samym stopniu korzystna, co niekorzystna	26	27	24	27	22	19	20
Niekorzystna	32	42	36	34	55	60	53
Trudno powiedzieć	21	17	20	22	13	11	15

Negatywnych dla polskiej gospodarki skutków reprivatyzacji obawiają się przede wszystkim jej przeciwnicy (78%). Tego typu obawy dość częste są jednak także w grupie badanych popierających reprivatyzację (35%).

Tabela 5

Jak Pan(i) sądzi, czy reprivatyzacja, tzn. zwrot właścicielom ich dawnej własności, jest dla polskiej gospodarki korzystna czy też niekorzystna?	Stosunek do reprivatyzacji		
	zwolennicy	przeciwnicy	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Korzystna	24	5	2
W takim samym stopniu korzystna, co niekorzystna	29	10	20
Niekorzystna	35	78	33
Trudno powiedzieć	12	7	45

Opinie respondentów o wpływie reprivatyzacji na polską gospodarkę mają związek z deklarowanymi przez nich poglądami politycznymi. Mimo że reprivatyzacja, tzn. zwrot właścicielom ich dawnej własności, jest we wszystkich grupach postrzegana częściej jako niekorzystna dla polskiej gospodarki niż korzystna, badani identyfikujący się z prawicą częściej niż pozostali skłonni są dostrzegać wynikające z niej potencjalne korzyści dla gospodarki.

Tabela 6

Jak Pan(i) sądzi, czy reprivatyzacja, tzn. zwrot właścicielom ich dawnej własności, jest dla polskiej gospodarki korzystna czy też niekorzystna?	Deklarowane poglądy polityczne			
	lewicowe	centrowe	prawicowe	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Korzystna	13	10	20	7
W takim samym stopniu korzystna, co niekorzystna	19	23	20	15
Niekorzystna	60	59	49	45
Trudno powiedzieć	8	8	10	33

Najbardziej wyrobione opinie na temat wpływu reprivatyzacji na polską gospodarkę mają osoby prowadzące działalność gospodarczą na własny rachunek. Mimo iż w tej grupie społecznej, tak jak i w pozostałych, dominują osoby dostrzegające przede wszystkim potencjalne zagrożenia dla polskiej gospodarki (56%), wyjątkowo liczni są w niej także ci, którzy uważają, że reprivatyzacja jest dla polskiej gospodarki korzystna (25%).

REPRYWATYZACJA JAKO MORALNY OBOWIĄZEK

Zdaniem największej grupy badanych (45%) reprivatyzacja, czyli zwrot zabranej własności, jest moralnie słuszna. Jako niesłuszną postrzega ją jedynie 16% ankietowanych, natomiast nieco ponad jedna trzecia (36%) ma w tej kwestii odczucia ambiwalentne.

Osoby uważające, że reprivatyzacja jest z moralnego punktu widzenia niesłuszna, stanowią mniejszość we wszystkich grupach społeczno-demograficznych. O moralnej słuszności reprivatyzacji najczęściej przekonani są przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (74%), pracownicy umysłowi niższego szczebla (60%) oraz osoby prowadzące działalność gospodarczą na własny rachunek (59%). Pod względem oceny reprivatyzacji z moralnego punktu widzenia wyróżniają się także osoby legitymujące się wyższym wykształceniem - dwie trzecie z nich uważa, że reprivatyzacja jest moralnie słuszna, a tylko 7% postrzega ją jako niesłuszną.

Tabela 7

Czy reprivatyzacja, czyli zwrot zabranych własności, jest, Pana(i) zdaniem, słuszna z moralnego punktu widzenia czy też niesłuszna?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	II 2001	V 2004
	w procentach	
Tak, moralnie słuszna	48	45
I tak, i nie	36	36
Nie, moralnie niesłuszna	15	16
Trudno powiedzieć	1	3

Opinie na temat tego, czy reprivatyzacja jest moralnie słuszna czy też nie, zależą od deklarowanych poglądów politycznych. Jako słuszną z moralnego punktu widzenia najczęściej oceniają ją badani deklarujący poglądy prawicowe, natomiast najwięcej osób będących przeciwnego zdania jest wśród respondentów identyfikujących się z lewicą.

Tabela 8

Czy reprivatyzacja, czyli zwrot zabranych własności, jest, Pana(i) zdaniem, słuszna z moralnego punktu widzenia czy też niesłuszna?	Deklarowane poglądy polityczne			
	lewicowe	centrowe	prawicowe	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Tak, moralnie słuszna	45	42	58	35
I tak, i nie	34	40	29	38
Nie, moralnie niesłuszna	20	16	10	18
Trudno powiedzieć	2	2	2	9

Wśród osób oceniających, że reprivatyzacja jest z moralnego punktu widzenia słuszna, dominują jej zwolennicy (65%). Warto jednak zauważyć, iż 24% uważających reprivatyzację za moralnie słuszną zalicza się do jej przeciwników. Zapewne jest to wynik częstych (45%) także w tej grupie obaw o niekorzystny wpływ reprivatyzacji na stan polskiej gospodarki.

Reprywatyzacja ma obecnie tyle samo zwolenników, co przeciwników. Polacy najczęściej opowiadają się za zwrotem upaństwowionego mienia tylko obywatelom naszego kraju mieszkającym obecnie na stałe w Polsce.

Mimo iż ponad dwie piąte Polaków wyraża przekonanie, że reprywatyzacja jest z moralnego punktu widzenia słuszna, większość obawia się jej niekorzystnych skutków dla polskiej gospodarki.

Opracowała
Barbara BADORA

A N E K S

Tabela 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, Pan(i) osobiście jest zwolennikiem czy też przeciwnikiem przeprowadzenia reprivatyzacji, czyli zwrotu własności dawnym właścicielom?

(%)

	Raczej zwolenni- kiem	Raczej przeciwni- kiem	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	42	41	17	1004
Płeć				
Mężczyźni	46	42	12	480
Kobiety	39	41	20	524
Wiek				
18-24 lat	44	38	18	153
25-34	47	37	15	181
35-44	43	41	16	169
45-54	45	46	9	205
55-64	32	51	18	117
65 lat i więcej	38	38	24	180
Miejsce zamieszkania				
Wieś	35	46	19	364
Miasto do 20 tys.	36	48	16	129
20-100 tys.	51	37	12	199
101-500 tys.	49	32	18	199
501 tys. i więcej mieszk.	44	43	13	113
Wykształcenie				
Podstawowe	36	42	22	281
Zasadnicze zawodowe	44	44	12	260
Średnie	43	42	16	351
Wyższe	52	33	15	112
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	58	24	17	73
Prac. umysł. niż. szczebla	42	43	15	75
Pracownicy fiz. - umysł.	41	46	13	93
Robotnicy wykwalifikowani	42	46	11	83
Robotnicy niewykwalifik.	49	40	11	32
Rolnicy	40	50	10	53
Pracujący na własny rach.	46	38	16	47
Bierni zawodowo				
Renciści	39	46	15	107
Emeryci	34	43	23	210
Uczniowie i studenci	57	32	12	75
Bezrobotni	38	45	17	116
Gospodynie domowe i inni	40	33	27	41
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	40	45	16	153
spółce właścicieli	49	38	13	58
prywatnych i państwa	51	37	12	197
sekt. pryw. poza rolnict.	38	52	9	58
prywatnym gosp. rolnym				
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	32	43	24	96
300-399	43	44	13	75
400-599	42	47	11	179
600-800	38	48	15	175
Powyżej 800 zł	48	38	14	192
Ocena własnych war. mater.				
Złe	38	43	19	342
Średnie	42	44	15	436
Dobre	49	35	16	226
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	45	38	17	66
Raz w tygodniu	43	41	17	499
1-2 razy w miesiącu	36	49	15	159
Kilka razy w roku	42	40	18	174
W ogóle nie uczestniczy	45	40	15	104
Poglądy polityczne				
Lewica	34	57	10	155
Centrum	41	45	15	304
Prawica	54	35	11	273
Trudno powiedzieć	37	36	28	271

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, reprivatyzacja powinna przewidywać zwrot mienia:
 1 - wszystkim byłym właścicielom, bez względu na ich narodowość i aktualne obywatelstwo;
 2 - tylko Polakom, nawet jeśli obecnie są obywatelami innych państw; 3 - tylko obywatelom
 polskim, niezależnie od tego, w jakim kraju mieszkają; 4 - tylko obywatelom Polski
 mieszkającym obecnie na stałe w Polsce

	(%)					
	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	13	5	5	55	22	1005
Płeć						
Mężczyźni	11	6	5	59	19	480
Kobiety	15	4	5	51	26	525
Wiek						
18-24 lat	18	10	8	44	19	153
25-34	16	5	5	53	21	181
35-44	15	4	5	60	15	170
45-54	10	4	4	62	19	206
55-64	7	3	2	63	25	117
65 lat i więcej	12	1	4	47	35	179
Miejsce zamieszkania						
Wieś	11	3	4	55	27	367
Miasto do 20 tys.	12	1	2	62	23	128
20-100 tys.	17	6	6	52	19	199
101-500 tys.	14	8	7	50	21	199
501 tys. i więcej mieszk.	12	5	8	59	17	113
Wykształcenie						
Podstawowe	13	3	4	48	32	281
Zasadnicze zawodowe	10	4	5	63	18	261
Średnie	13	5	5	57	20	351
Wyzsze	23	7	6	47	17	112
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	23	3	8	51	14	73
Prac. umysł. niż. szczebla	15	6	2	53	24	75
Pracownicy fiz. - umysł.	12	7	9	56	16	93
Robotnicy wykwalifikowani	14	1	10	60	16	83
Robotnicy niewykwalifik.	24	0	3	55	18	32
Rolnicy	7	5	4	50	34	53
Pracujący na własny rach.	14	8	5	66	8	47
Bierni zawodowo						
Renciści	10	6	3	60	21	107
Emeryci	10	2	3	53	32	209
Uczniowie i studenci	20	13	8	45	14	75
Bezrobotni	9	5	4	56	26	118
Gospodynie domowe i inni	18	0	5	49	27	42
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	19	4	4	58	15	153
spółce właścicieli	18	3	9	57	14	58
prywatnych i państwa	13	5	8	55	20	197
sekt. pryw. poza rolnict.	8	5	3	51	33	58
prywatnym gosp. rolnym						
Dochody na jedną osobę						
Do 299 zł	12	2	4	58	24	97
300-399	8	3	5	64	20	75
400-599	13	3	5	58	22	179
600-800	13	2	5	58	22	174
Powyżej 800 zł	19	6	6	51	18	192
Ocena własnych war. mater.						
Złe	11	3	3	57	26	344
Średnie	14	4	6	55	21	435
Dobre	15	8	6	50	21	226
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	21	5	3	55	17	66
Raz w tygodniu	13	5	7	51	24	500
1-2 razy w miesiącu	10	3	3	60	24	159
Kilka razy w roku	14	4	4	62	16	175
W ogóle nie uczestniczy	11	7	3	50	29	104
Poglądy polityczne						
Lewica	9	7	1	61	21	155
Centrum	12	2	6	59	20	305
Prawica	16	7	8	57	12	273
Trudno powiedzieć	13	3	3	43	37	271

Tabela 3. Jak Pan(i) sądzi, czy reprivatyzacja, tzn. zwrot właścicielom ich dawnej własności, jest dla polskiej gospodarki korzystna czy też niekorzystna?

	(%)				
	Korzystna	W takim samym stopniu korzystna, co niekorzystna	Niekorzystna	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	12	20	53	15	1005
Płeć					
Mężczyźni	15	20	54	11	481
Kobiety	10	19	52	20	524
Wiek					
18-24 lat	16	23	41	19	153
25-34	14	25	49	12	181
35-44	14	21	53	12	170
45-54	17	20	57	7	206
55-64	7	17	60	17	117
65 lat i więcej	4	12	57	28	179
Miejsce zamieszkania					
Wieś	11	20	52	18	365
Miasto do 20 tys.	12	12	60	16	129
20-100 tys.	14	17	53	16	199
101-500 tys.	12	25	47	15	199
501 tys. i więcej mieszk.	17	21	56	7	113
Wykształcenie					
Podstawowe	7	14	53	27	281
Zasadnicze zawodowe	15	18	56	12	261
Średnie	14	24	51	12	351
Wyższe	17	25	50	9	112
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	19	31	42	8	73
Prac. umysł. niż. szczebla	19	19	53	9	75
Pracownicy fiz.- umysł.	9	27	55	9	93
Robotnicy wykwalifikowani	15	20	58	7	83
Robotnicy niewykwalifik.	6	19	54	21	32
Rolnicy	10	16	59	15	53
Pracujący na własny rach.	25	17	56	2	47
Bierni zawodowo					
Renciści	7	22	56	16	106
Emeryci	4	12	58	26	210
Uczniowie i studenci	18	19	42	21	75
Bezrobotni	16	22	46	16	118
Gospodynie domowe i inni	16	18	46	19	42
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	10	25	56	9	153
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	22	22	50	7	58
sekt. pryw. poza rolnict.	18	21	51	10	197
prywatnym gosp. rolnym	12	14	59	14	58
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	7	22	57	14	97
300-399	16	24	51	8	75
400-599	14	19	53	14	179
600-800	7	20	57	16	175
Powyżej 800 zł	15	16	59	10	192
Ocena własnych war. mater.					
Złe	9	17	56	18	343
Średnie	13	20	54	13	436
Dobre	16	21	46	17	226
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	17	11	54	18	66
Raz w tygodniu	13	17	55	16	500
1-2 razy w miesiącu	10	24	49	17	159
Kilka razy w roku	12	26	49	13	175
W ogóle nie uczestniczy	13	21	51	14	103
Poglądy polityczne					
Lewica	13	19	60	8	155
Centrum	10	23	59	8	306
Prawica	20	20	49	10	273
Trudno powiedzieć	7	15	45	33	271

Tabela 4. Czy reprivatyzacja, czyli zwrot zabranych własności jest, Pana(i) zdaniem, słuszną z moralnego punktu widzenia czy też niesłuszną?

(%)

	Tak, moralnie słuszną	I tak, i nie	Nie, moralnie niesłuszną	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	45	36	16	3	1006
Płeć					
Mężczyźni	48	36	13	3	481
Kobiety	43	35	18	5	525
Wiek					
18-24 lat	45	38	13	4	153
25-34	53	34	11	2	181
35-44	45	41	13	1	170
45-54	46	33	19	2	206
55-64	41	33	20	6	117
65 lat i więcej	39	35	19	8	180
Miejsce zamieszkania					
Wieś	41	37	17	5	367
Miasto do 20 tys.	36	35	26	2	129
20-100 tys.	56	28	15	2	199
101-500 tys.	48	40	9	4	199
501 tys. i więcej mieszk.	44	39	14	3	113
Wykształcenie					
Podstawowe	33	42	16	8	282
Zasadnicze zawodowe	43	36	19	2	261
Średnie	49	34	15	2	351
Wyższe	67	23	7	2	112
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	74	20	6	1	73
Prac. umysł. niż. szczebla	60	29	9	3	75
Pracownicy fiz. - umysł.	47	36	14	3	93
Robotnicy wykwalifikowani	39	42	17	1	83
Robotnicy niewykwalifik.	35	49	13	3	32
Rolnicy	34	32	31	3	53
Pracujący na własny rach.	59	30	11	0	47
Bierni zawodowo					
Renciści	32	45	19	4	107
Emeryci	40	35	18	7	210
Uczniowie i studenci	58	29	8	5	75
Bezrobotni	38	41	18	3	118
Gospodynie domowe i inni	37	37	21	6	42
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	51	35	12	2	153
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	52	37	11	0	58
sekt. pryw. poza rolnict.	54	32	12	2	197
prywatnym gosp. rolnym	34	31	30	4	58
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	43	29	24	4	97
300-399	37	45	16	2	75
400-599	45	36	17	2	179
600-800	45	35	16	3	175
Powyżej 800 zł	59	27	10	3	192
Ocena własnych war. mater.					
Złe	39	36	19	5	344
Średnie	47	35	15	4	436
Dobre	50	36	11	2	226
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	46	45	7	2	66
Raz w tygodniu	45	34	17	3	500
1-2 razy w miesiącu	42	39	15	5	159
Kilka razy w roku	47	36	14	3	175
W ogóle nie uczestniczy	47	30	15	7	104
Poglądy polityczne					
Lewica	45	34	20	2	155
Centrum	42	40	16	2	306
Prawica	58	29	10	2	273
Trudno powiedzieć	35	38	18	9	271